

„A könyv, ami összeköt téren és időn át”

Beszélgetés könyvről, olvasásról a Boda házaspárral

2012. március 28-án nagy izgalommal készültem arra a beszélgetésre, amelyen Boda István költő, író, újságíró és felesége Bodáné dr. Porkoláb Judit magyartanár vett részt. Az otthonuk faltól falig könyvekkel teli: sorozatok, szótárak a legrégebbi irodalmi művektől a legújabbakig sorakoznak a polcokon. Judit néni és Pista bácsi egymásnak adva a szót, egymást kiegészítve válaszolt minden kérdésemre. Nagyon kedvesek és közvetlenek voltak. A könyvillatú szobában minden kérdésemre adott válasznál felidéződött egy-egy kedves régi emlék, amin jókat derültünk.

Első kérdésem a köztisztelőben álló, tanítványok és olvasók által nagyra becsült házaspár legelső, meghatározó könyvélményéről szolt.

Pista bácsiban felidéződött gyermekkor. A tanyán, ahol élt, nem sokat olvastak az emberek. Miután az elemi iskolában megtanult olvasni, a könyvek, főleg a regények máris a bűvkörükbe vonták. Az első könyvélményének a címére nem emlékezett, de az irodalomnak az „előszobán kívüli könyvei” akkor is megvoltak, valamint a tarka regénytár, s egyéb légiós könyvek, magyar szerzőktől, akik angol nevet vettek fel, s úgy adták ki műveiket. Elmesélte Pista bácsi egyik kedves emlékét:

„Volt olyan eset, amikor egy izgalmas regényt kaptam krumpliszedés idején. A krumplit felszedtük, és este szállítottuk haza. Nekem kellett vigyázni rá. Gyönyörű holdfény volt, olyan, hogy tudtam olvasni mellette. Sose felejttem el, a főhősét Mosolygó Dan-nek hívták és engem úgy megbabonázott ez a „könyvhistoria”, hogy az egész tanyát rászoktattam az olvasásra. Ezek a dohányos emberek úgy megszerették az olvasást, hogy összeadták a pénzt a petróleumra, hogy legyen fény (akkor még ugyanis nem volt villany). Kelemen Károly bátyám volt az előolvasó, a hallgatóság minden nap izgatottan várta a folytatást, mi is történt Mr. (Mrrrr) Kreatonnal.....”

Miközben Pista bácsi mesél nekem, jókat derül a felvillanó gyerekkori emléken, s ez a derű mindannyiunkra átsugárzik.

„Az iskolában aztán a tanító néni második elemiben összegyűjtötte ezeket a könyveket, s begyúrta a cserépkályhába. Majdnem sírtam értük. Elmagyarázta, miért nem érdemes olvasni ilyeneket, s hogy kedvet csináljon az olvasáshoz, minden vasárnap a mise után a Gulliverből felolvasott egy fejezetet. Onnantól kezdve én is rájöttem, hogy milyen különbség van könyv és könyv között.”

Főleg a nagy, terjedelmes regényeket szerette fiatalként, ötödikes vagy hatodikos volt, amikor először a kezébe került Reymont Parasztok c. regénye, amiből több kiadást is beszerzett már azóta. Ennek a regénynek a beosztása olyan szép - mesél Pista bácsi -, az évszakok körforgására épülnek a fejezetei, Ősz, Tél, Tavasz, Nyár, amelyek meghatározzák a paraszti életet. Van benne szerelmi dráma, konfliktus, a szegénység és

tehetőség ellenpólusai. Pista bácsi egy hét alatt elolvasta. S később, ahol tudta, mindig megszerezte, 3 vagy 4 példánya is van otthon belőle. „Thomas Hardy Egy tiszta nő a másik kedvenc könyvem, folytatja. Az egyetemről hazajövet láttam meg egy könyves pavilonban. Ötszáz forint volt, meg is vettem azonnal.”

Judit néni fogalmazta meg, mit jelent kettejük számára és neki, (a Debreceni Egyetem Kossuth Lajos Gyakorló Gimnáziumában évtizedekig oktató magyartanárnak) a könyv, az olvasás.

„Az egyik kulcsszó, ami minket immáron 60 éve összeköt, az emlékek, a közös élmények, és ezek között ott van a KÖNYV is. Mindkettőnk szenvedélye. A könyv is közel hozott egymáshoz bennünket. S talán leginkább, a versek. A Botanikus kertben régen sokat találkoztunk, idézeteket mondtunk egymásnak. S bizony az én női büszkeségemet erősen bántotta, hogy egyrészt: ő több idézetet tud, másrészt: egy „s” hang sem hiányozhatott a verssorból. Ő költő ember, ő abban a pillanatban is, amikor verset mond, ritmusban gondolkodik.”

Sokat segít a könyvek megszerettetésében, hogy ki tanítja a magyar nyelvet és irodalmat. „Nekem nagyon jó tanárom volt – Benkő László tanár úr nyolc éven át – , aki a nyelvtanórán sem felejtkezett el a versekről. Azt vettem észre kislány koromban, hogy azok a versek maradnak meg bennem legjobban, amelyekben több időszakot át tudok élni. Érdekes módon az egyik legkedvesebb versem a Párizsban járt az ősz Adytól és mikor Párizsban jártunk Pista bácsival és mentünk a St. Michel utcán, akkor is az volt az élményem, mint mikor először olvastam: ebben a versszövegben benne van az egész élet: jelen, múlt és jövő. Akkor is, ott is elgondolkodtam, hogy vajon mit súgott Adynak az a bizonyos szél? Ebben a pillanatban –úgy éreztük–, hogy már ott is a szél és jelképében együtt a három idősík, a jelen, a múlt és a jövő.”

István bácsitól megtudtam, hogy még a mai napig is tanul verseket. A beszélgetésünk alatt többet is idézett. Adytól A pócsi Mária, A mi gyermekünk, A Patyolat üzenete, Petőfitől a Még alig volt reggel..., József Attilától Az én szívem... című verséből, ez a versszeretet szerintem példamutató lehet mindenki számára.

Megkértem őket, hogy mondjanak egy idézetet, ami önmagukat, az életüket jellemzi, vagy ami nagyon kedves a számukra, s mottóként is vall önmagukról.

Judit néni Nikola Vapcarov bolgár költő Búcsú c. versét idézte, s mint ahogy mondta, ebben a versszövegben is benne van a jelen, múlt, jövő egyszerre, de ebben a versben számára nem csak időben, hanem térben is a költővel él a szavak segítségével. A verstörténés képzeletben (álomban) játszódik, de a költői varázslat olyanná teszi, mintha a valóságban zajlana.

*„Majd álmaimban meg-meglátogatlak
mint messzi vendég- kit senkise vár
na hagyd, hogy kinn, az úton ácsorogjak
az ajtód be ne zárd
belépek hozzád, csendben letelepszem
s csak nézlek, nézlek a homályon át
s mikor édes arcoddal beteltem
megcsókollak és úgy megyek tovább.”*

István bácsi bár elmondása szerint neki nincs különösen kedvenc idézete, mert ő minden verset szeret. Előbb József Attilától akart idézni, de végül Kosztolányi mellett döntött. Az életre-halálra c. versből idézett, amelyben „össze van kötve az egész magyar költészet.” *„Lelkem ha kérte, amit a sors nem adott,/Arany János bűvös szavával mulatott.”*

Történeteiket hallgatva kihagyhatatlan volt a kérdés: Van-e kedvenc könyvük, amelyet mindketten szeretnek/szerettek olvasni?

Ahogy említettem, a szoba, ahol az interjú készült, telis tele volt könyvekkel. Büszkén mutatta Judit néni értékes gyűjteményüket, amely igazából közös kedvencnek mondható. Marcel Proust: Az eltűnt idő nyomában, Shakespeare drámák, Balzac és Brecht kötetek, költők közül Vas István és Nagy László verseit mondták közös kedvencnek. Említette Judit néni, hogy még főzés közben is verseket, gondolatokat idéznek egymásnak, s ha eszükbe jut egy sor, azt elmondják, jókat derülve közben. Szabó Magda Az ajtó c. művét említették még közös kedvencként, hiszen az író nő többször járt náluk, s mintha a kötetsorozatának elején róla készült kép is sugallta volna élő jelenlétét. A család közeli kapcsolatban állt az író nővel, ahogy az én mentorom, Peternainé Juhász Zsuzsa tanárnő családja is - aki szintén részt vett ezen a beszélgetésen - kapcsolatban állt Szabó Magdával.

Hol szeretnek legjobban könyvet olvasni?- tettem fel a következő kérdést.

Pista bácsi kezdte a válaszadást. „ Nekem van egy rossz sezlonom, én azon végigfekve szeretek legjobban olvasni. Most Déry Tibor G. A. úr X-ben c . könyvét olvasom, immár harmadjára. Judit néni jelenleg a Szent Margit legendájának a konkordancia szótárában próbál segíteni Dr M. Nagy Ilona és Varga Teréz tanárnőnek. Ezt a régi legendát olvassa, a munkából adódóan számítógépről, digitális formátumban a tanárnők új és új értelmezése alapján A tudományos kutatás munkafolyamatába is bepillantást nyerhettem, amikor Judit néni megmutatta, hogyan is készíti el Boda István Károly (a fia) nyelvész-informatikus egy ilyen konkordancia szótárt. Az Interneten már két - nevével fémjelzett - konkordancia szótár is található: Radnóti Miklós és Füst Milán verseinek szókészletéből.(Konkordanciának nevezzük egy könyv vagy egyéb írásmű legfontosabb szavainak ábécé rendbe szedett jegyzékét.)

Látva, hogy milyen tapasztalt számítógép-használó, azonnal adódott a következő kérdésem: E-könyvet szokott /szoktak-e olvasni, s hallgatnak-e hangoskönyvet?

Judit néni válasza nem lepett meg: „Szoktam, pl. Bodor Ádám Sinistra körzetét így olvastam, de Tóth Krisztinától is olvastam már elektronikus könyvet. Hangoskönyvet még nem, „majd amikor már nem látok” tette hozzá mosolyogva korára hivatkozva.

Arra a kérdésemre, hogy ha könyvet ajándékoznának egy mai gyerekek vagy akár felnőttek, akkor mit adnának,

Judit néni így felelt: „Orbán Ottót ajánlanám neked, mert olyan reminiscenciája van József Attiláról, Radnóti Miklósról, ami neked nagyon jó lenne, mert a József Attila tételben, a Radnóti tételben is felhasználhatod, jelezve, hogy Orbán Ottó :„óriások vállán áll.”. Ezzel a gondolattal István bácsi is egyetértett. Ezután Judit néni megmutatta Radnóti összes költeményének konkordancia szótárát, amit szintén a fiával készítettek közösen. Bátran mondhatom, hogy zseniális ötlet, ami sokszor segíthet, ha pl. nem tudjuk az adott vers címét csak egy sort vagy egy szót belőle. Ennek a szótárnak a segítségével

könnyen megtalálható a vers, elég csak azt az egy szót vagy sort beírni a keresőbe, amire emlékszünk.

Magyartanárként volt-e valami taktikája vagy praktikája, hogy megszerettesse a diákjaival a könyveket?

- kérdeztem, hiszen tudom, hogy tanárnemzedékek nőttek fel a kezei alatt, s szeretnék meg általa nemcsak az irodalmat, a könyveket, hanem a szakmát is. Judit néni egy kérdéssel válaszolt a kérdéseimre. „Mit mondott Einstein? Tanulj a tegnaptól, élj a mánap és tervezd a jövőt!” Én azt mondom, ez a könyv Márai Sándor Füves könyve (amit ajánlok) : egyszerre az egész élet, a múlt, jelen, jövő. Tehát tanulj a tegnaptól, élj a mánap és tervezd a jövőt. Ha ezt a gyerekekkel megérteted, akkor megértik a könyvek lényegét is. Mert a könyv a legjobb útmutató.”

Utolsó kérésem az volt, hogy fogalmazzák meg, miért is jó olvasni?

Judit néni szerint „olvasni azért jó, mert több leszek vele.” Pista bácsi szerint pedig azért, „mert hallatlanul ritka örömet okoz az olvasás, egyszerűen elfeledkezek mindenről. Nemcsak a könyvet, hanem magát a stílust is élvezem.”

Az interjú végén Judit néni felolvasta Boda István Diószegi Sára című versét.

*Debrecenben, azon a télen
kifagyott minden margaréta.
Külön gyászba kezdtek a szirmok.
Mehalt, hát az a langaléta
Mihály és amíg a verejték
ráhült lassan a homlokára,
csak bámulta üveges szemmel
az árva Diószegi Sára.
Később megmosta, hisz a testnek,
kit anya szült, lehet-e titka?
Tíz ujja még egyszer, utószor
az összes fájdalmat felitta,
mert tudta jól, hogy a halálban
milyen szánandó is a férfi.
Illendően eltemette. S aztán
ő sem akart már tovább élni...*

Pista bácsi szégyellősen átment a mellettünk lévő szobába, ami szintén tele volt könyvekkel, majd a közös fénykép készítésére visszajött közénk.

Azt hiszem, ez a vers gyönyörű zárása volt a beszélgetésünknek. Míg hallgattam ezt a két fantasztikus embert, azt éreztem, hogy én is ilyen szeretnék lenni túl a 8. évtizedemen. Hihetetlenül intelligens, életvidám és még mindig a szenvedélyének élő, egymást tisztelő és szerető két embert ismerhettem meg. Irigylésre méltó példaképek lehetnek mindenki számára. Kívánhatna annál szebbet egy lány, hogy a randevúján idézeteket mondjanak egymásnak a szerelmével, s idős korában is megmaradjon ez a csodálatos szokás? Nem hiszem. Felejthetetlen élmény számomra a Boda házaspárral való találkozás. A beszélgetésen túl kaptam még egy különösen szép ajándékot Judit nénitől: azt mondta nekem, hogy olyan vagyok, mint Mira Sarkadi Imre Elveszett paradicsom című művében.

Ezzel bogarat is ültetett a fülembe. Amint lehet, kikölcsönzöm ezt a könyvet, és elolvasom, hogy megtudjam, igaza volt-e. Ez volna a titok? Így sarkallja a mai napig olvasásra a fiatalokat?

A riportot készítette: Szabó Nikolett 12.D osztályos tanuló.